

Barns rettigheter etter FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne - CRPD

Oppvekstwebinar for kommunene i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, 28.03.2025

v/ seniorrådgiver/jurist Lynn Kristin Wandaas

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Innhold:

- I. Innledning
- II. FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)
- III. Barns rettigheter etter CRPD
- IV. Hva betyr CRPD for kommunen?
- V. Oppsummering
- VI. Avslutning

I. Innledning

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

FNs bærekraftsmål:

II. FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Statsforvalteren

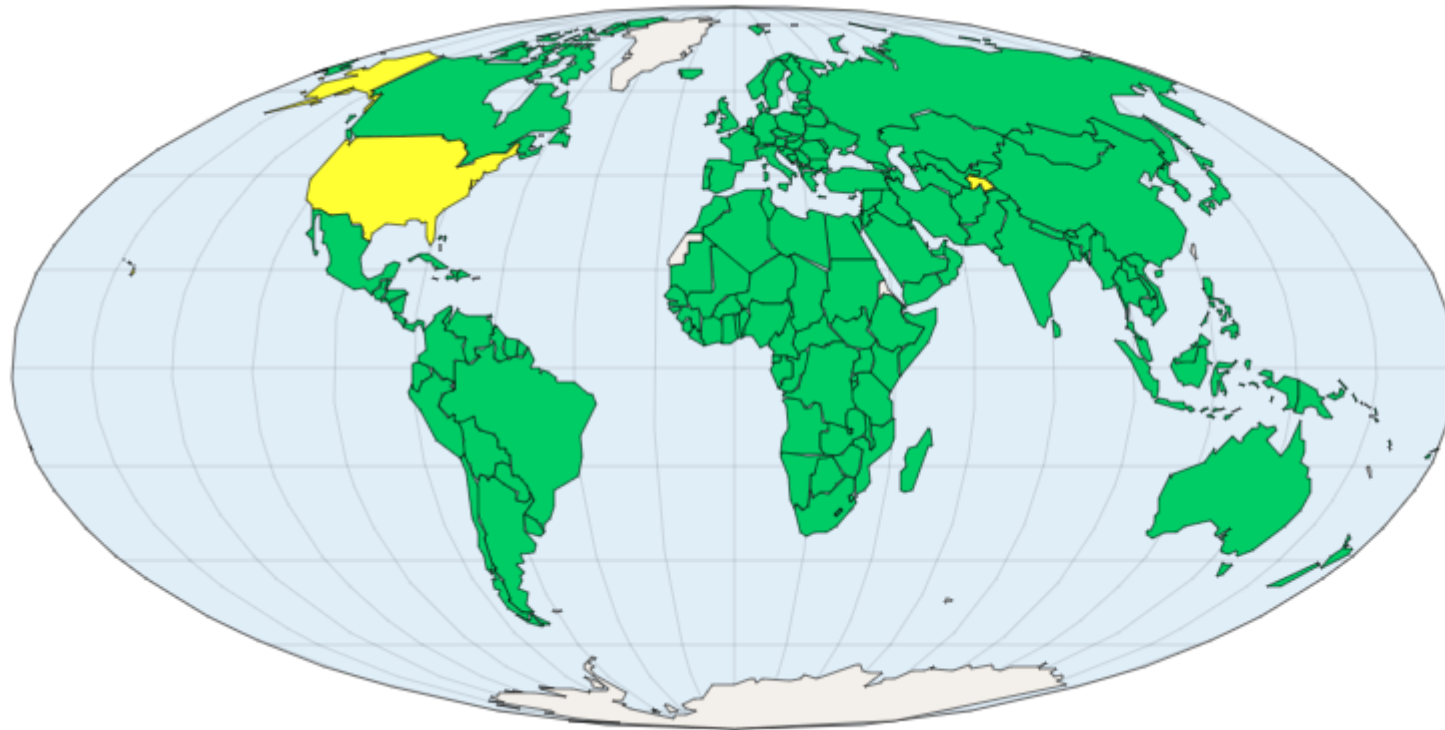
i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Convention on the Rights of Persons with Disabilities **CRPD**

- Sikring av menneskerettighetene
- 50 artikler
- Vedtatt i 2006, trådte i kraft i 2008
- Norge undertegnet i 2007 og ratifiserte i 2013
- CRPD-komiteen anbefaler
- Ikke individuelle klageadgang i Norge
- Likestillings- og diskrimineringsombudet

Konvensjonens tilslutning på verdensbasis:

Bilde er lånt fra Regjeringen.no

- Grønt: Stater som er fullverdige medlemmer av konvensjonen
- Gult: Stater som har signert konvensjonen og vurderer ratifikasjon: USA og Tadsjikistan

(Bilde hentet fra: www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-funksjonsevne)

Konvensjonsrettighetene og Norge

- **Rettsharmonis mellom CRPD og norsk rett**
 - Prop.106 S (2011-2012) Samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen av 13. desember 2006
- CRPD er gjennomført ved transformasjon
- Grl. § 92: Statens myndigheter forpliktet til å sikre menneskerettighetene
 - Omfatter statlige-, fylkeskommunale- og kommunale myndigheter
- Presumpsjonsprinsippet
- Høyesterett – 2022-401-A: Kommuner er forpliktet
- Kommunene skal se hen til CRPD

Fotos: Unsplash

Konvensjonens hovedinnhold

- Hovedformål:
Sikre **like muligheter** for funksjonsnedsatte til å realisere **meneskerettighetene** på **alle** livets områder
- Målsetting:
Skal få et **selvstendig** liv og kunne **delta** fullt ut, på alle livets områder, **på lik linje med andre**

Foto: Unsplash

Staten skal:

- Forby diskriminering
- Bygge ned hindre
- Hensiktsmessige tiltak
- Dette innebærer **plikt** til:
 - Rimelig tilrettelegging
 - Universell utforming

Nedsatt funksjonsevne – CRPD artikkel 1

1. Mennesker med nedsatt funksjonsevne er blant annet mennesker med langvarig fysisk, mental, intellektuell eller sensorisk funksjonsnedsettelse
2. som i møte med ulike barrierer
3. kan hindre dem i å delta fullt ut og på en effektiv måte i samfunnet, på lik linje med andre.

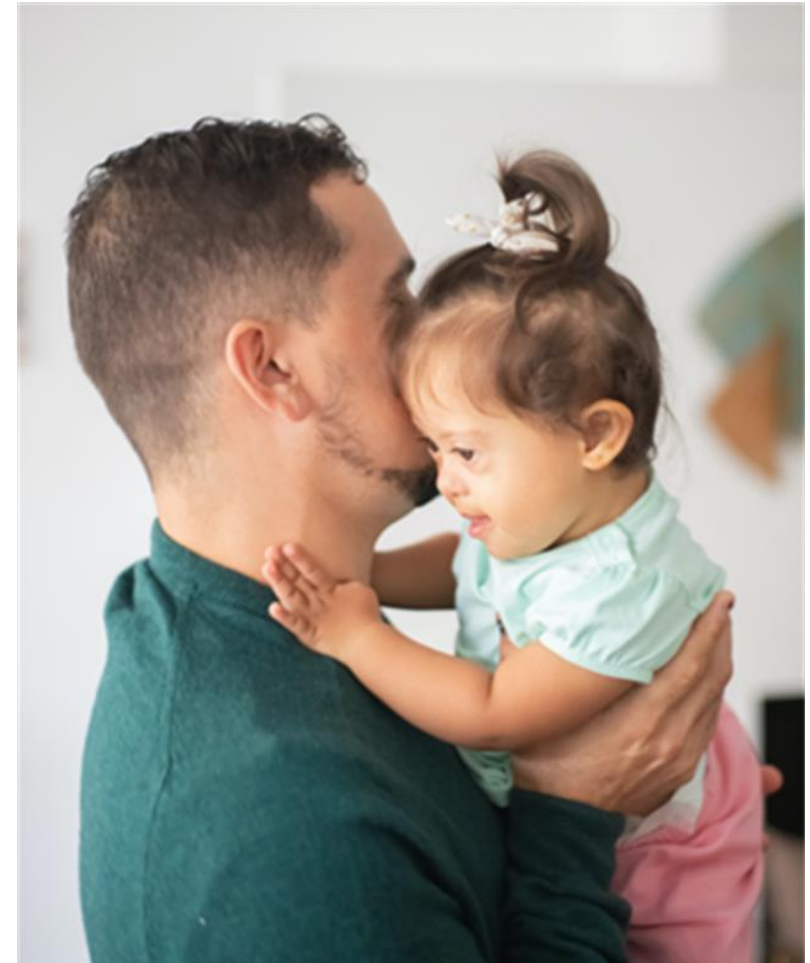
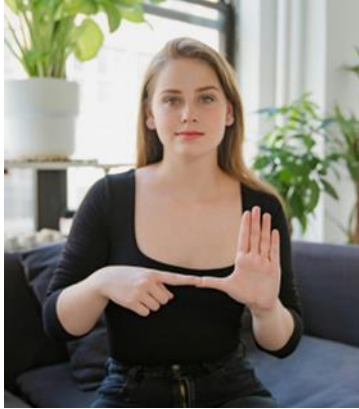

Foto: Unsplash

Det omfatter blant annet...

- Nedsatt bevegelses, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv eller intellektuell funksjon
- Ulike funksjonsnedsettelse pga. allergi, hjerte eller lungesykdommer
- Psykiske lidelse – som depresjon eller bipolare lidelser
- Rusavhengighet, overvekt, utseendemessige forhold

(Hentet fra forarbeidene til likestillings- og diskrimineringsloven)

CRPD artikkel 1 – et paradigmeskifte

Relasjonell forståelse:

Nedsatt funksjonsevne

oppstår ved et samspill mellom

- Individets egenskaper
- Omgivelser
- Konkrete situasjoner

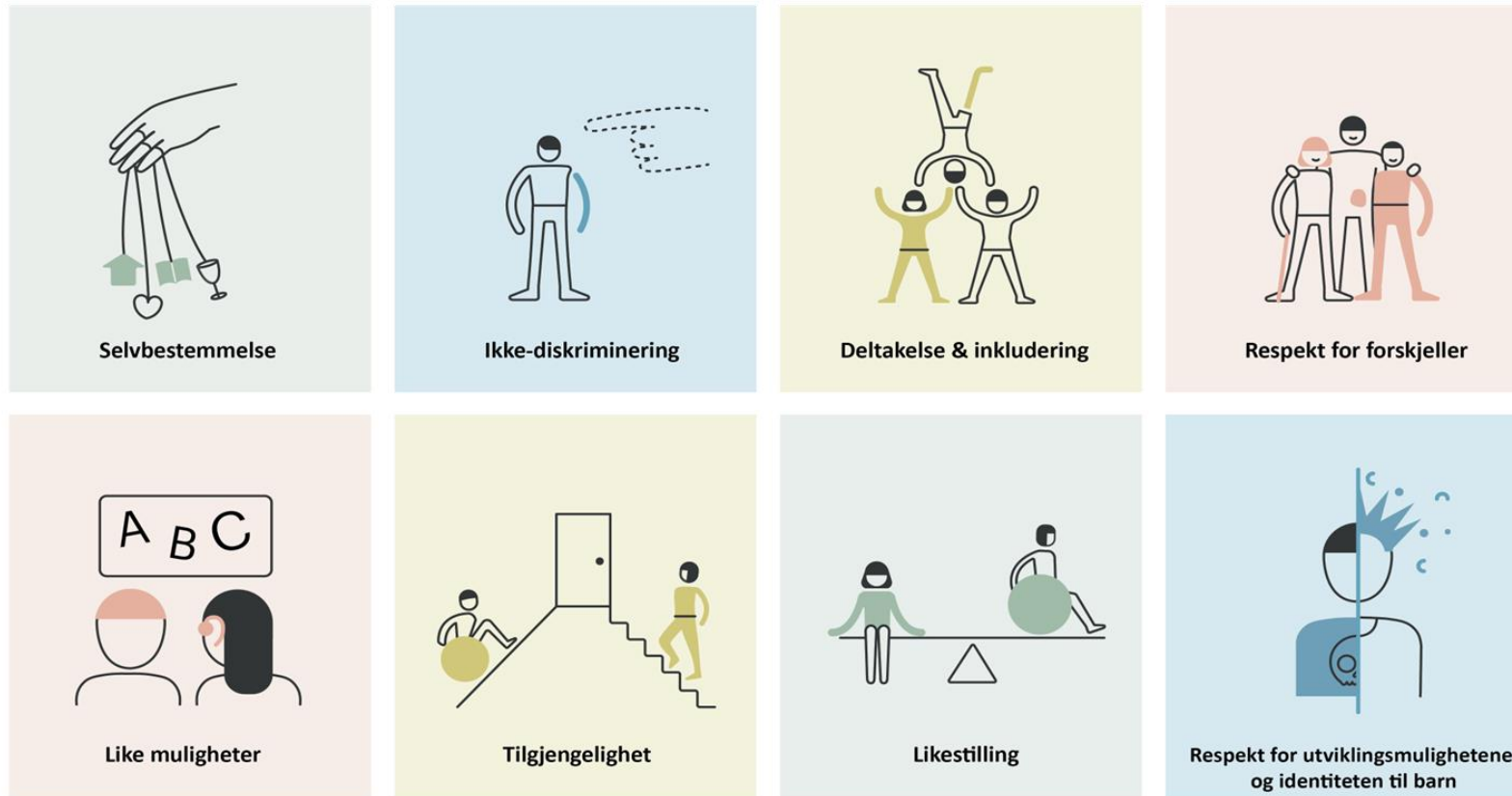
Foto: Pexels

Foto: Unsplash

Generelle prinsipper - CRPD artikkel 3

- Likeverd
- Rettesnorer ved bruk av regler i CRPD

Figuren er lånt fra Bufdir

Bildet er lånt fra regjeringen.no

Forbud mot diskriminering - CRPD artikkel 5

Foto: Pexels

- Diskriminering omfatter det å bli nektet en rimelig tilrettelegging etter CRPD artikkel 2:

- Nødvendig og hensiktsmessig endring og justering, for å få like muligheter som andre
- Avgjøres i hvert enkelt tilfelle
- Begrensning: uforholdsmessig eller utilbørlig byrde

Universell utforming – CRPD artikkel 2

- Et verktøy for utforming av produkter, omgivelser, tjenester osv., slik at de er tilgjengelige og kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig uten tilpassing eller spesiell utforming

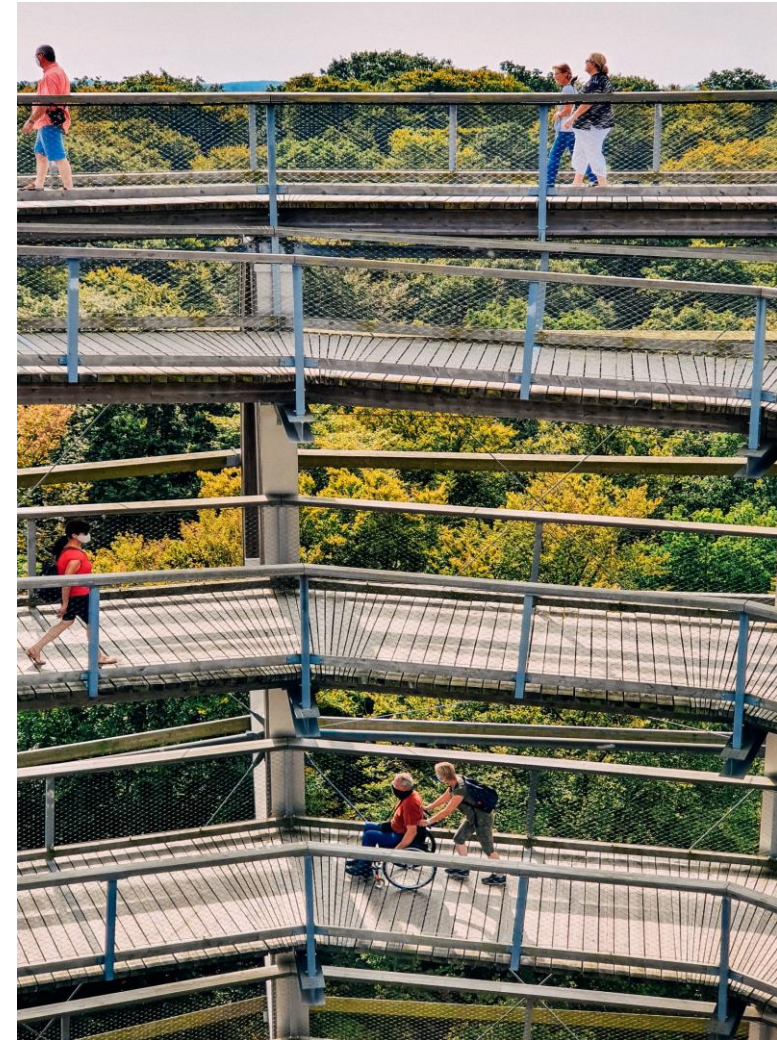

Foto: Pexel

Hvor går grensen for en CRPD-rettighet?

Eksempel: LE-2018-145654-2:

Hva som er rimelig tilrettelegging, avhenger av en **forholdsmessighetsvurdering**

- Eksempler på relevante momenter i vurderingen:
 - Store praktiske problemer?
 - Uforholdsmessig ressurskrevende?
 - Uforholdsmessig kostbart?
 - Størrelsen på ulempene for brukeren?
 - Er ulempene varige eller forbigående?

III. Barns rettigheter etter CRPD

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Barnekonvensjonen og CRPD artikkel 7

- Artikkel 2: Barns rettigheter skal respekteres uten diskriminering på grunn av funksjonshemming
- Artikkel 3 nr. 1: Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som gjelder barn
- Artikkel 8: Barnets identitet skal bevares
- Artikkel 12: Barn har rett til å bli hørt
- Artikkel 23: *«Partene anerkjenner at et barn som er psykisk eller fysisk utviklingshemmet, bør ha et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer verdighet, fremmer selvstendighet og bidrar til barnets aktive deltakelse i samfunnet.»*

Foto: Unsplash

CRPD artikkel 7, paragraf 1:

«Partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne kan nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter fullt ut og på lik linje med andre barn.»

Forts. CRPD artikkel 7, paragraf 1

- Barn med nedsatt funksjonsevne er **rettighetssubjekter**
- Partene skal sikre **likestilt** ivaretagelse av menneskerettighetene, gjennom **hensiktsmessige** tiltak:
 - ✓ Lovgivende, pedagogiske, administrative, kulturelle, politiske, språklige **eller av annen art,**
 - ✓ **På alle områder**
- **Kommunen skal sørge for likestilt ivaretagelse av menneskerettighetene**

Foto: Unsplash

Likestilt ivaretagelse av menneskerettighetene – eksempel om helse

CRPD artikkel 25 Helse:

- Retten til den høyeste oppnåelige **helsestandard**, uten diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne
 - Alle barn skal få tilbud om de **samme helsetjenester**, med **samme kvalitet og standard**
 - Særlig viktig, er tilbud om tjenester med tanke på tidlig utredning og inngripen, samt for å begrense ytterligere funksjonsnedsettelse

CRPD artikkel 7, paragraf 2:

«Ved alle handlinger som berører barn med nedsatt funksjonsevne, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

Barnekonvensjonen artikkel 3, paragraf 1:

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

Barnets beste skal vurderes...

- Ved «**alle handlinger**»

- Lovgivende, pedagogisk, administrativ, kulturell, politisk, språklig eller annen art
- Utfyllende i Barnekonvensjonen artikkel 3, paragraf 1:
 - Alle former for beslutninger, faktiske handlinger, atferd, forslag, fremgangsmåter, tjenester og andre tiltak
 - Unnlatelser ansees som en handling

- ...som «**berører**» barn med nedsatt funksjonsevne

- Direkte
- Indirekte

CRPD artikkel 7, paragraf 3:

«Partene skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som berører dem, og at deres synspunkter tillegges behørig vekt i samsvar med barnas alder og modenhet, på lik linje med andre barn, og at de har krav på hjelp tilpasset deres nedsatte funksjonsevne og alder for å kunne utøve denne rettigheten.»

CRPD artikkel 19 Rett til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

CRPD artikkel 19, paragraf 1:

«Konvensjonspartene erkjenner at alle mennesker med nedsatt funksjonsevne har samme rett som andre til å leve i samfunnet, med de samme valgmuligheter, og skal treffe effektive og hensiktsmessige tiltak for å legge til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne gjøre full bruk av denne rettighet, og bli fullt inkludert og delta i samfunnet...»

Samme rett til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet

- Sikres gjennom effektive og hensiktsmessige tiltak, som legger til rette for:
 - Full bruk av retten til selvstendighet
 - Full inkludering og deltakelse i samfunnet

Barn, bolig og nærmiljø

«Boligen og nærområdet har stor betydning for oppveksten til barn og unge»

Fra «Bolig for velferd - Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020)»

Strategi

Bolig for velferd

Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014–2020)

CRPD artikkel 30 – fritidsaktiviteter, lek

Barn med nedsatt funksjonsevne har lik rett til å delta i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyer og idrett, som andre barn

- Boligen og bomiljøet er avgjørende for barns mulighet til å leke, i et trygt nærmiljø.
 - Husk barnets beste i planleggingen

CRPD artikkel 24 Utdanning

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

CRPD artikkel 24, paragraf 1:

«Partene erkjenner at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til utdanning. Med sikte på å virkeliggjøre denne rettigheten uten diskriminering, og på basis av like muligheter, skal partene sikre et inkluderende utdanningssystem på alle nivåer, samt livslang læring...»

Målet med utdanningen

- Forståelse av potensiale, verdighet og egenverdi
- Utvikling av personlighet, anlegg, kreativitet og psykiske og fysiske evner
- Barn skal få utvikle seg fullt ut, slik at de kan **delta** i samfunnet og i arbeidslivet

Foto: Unsplash

Hvordan oppfylle retten til utdanning for barn og unge med en nedsatt funksjonsevne?

- ✓ Uten diskriminering
 - Internasjonalt rettsprinsipp og i CRPD artikkel 5
- ✓ Like muligheter

Forts. Hvordan oppfylle retten til utdanning for de som har en nedsatt funksjonsevne?

- ✓ Et inkluderende utdanningssystem
 - **Tilgang:** Lik tilgang til ordinær skole
 - **Innhold:** Inkluderende utdanning av høy kvalitet
 - **I lokalsamfunnet**

Foto: Pexel

To forutsetninger for inkludering:

Inkludering forutsetter objektivt:

- Miljø som verdsetter mangfold
- Tilpasset læringsmiljø
- Reell mulighet til å delta

Opplæringen skal subjektivt:

- Gi opplevelse av sosial tilhørighet og ikke at man er «inkludert»
- Være tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger
- Gi mulighet til menneskelig og faglig utvikling

CRPD artikkel 24, paragraf 2:

Partene skal sikre retten til utdanning gjennom å:

- Gi tilgang til det allmenne utdanningssystemet
- Gi tilgang til inkluderende og god grunn- og videregående opplæring
- Gi rimelig tilrettelegging ut fra den enkeltes behov
- Gi nødvendig støtte til utdanning

- Diskriminering i barnehage og skole, fører til diskriminering i arbeidslivet

Foto: Pexels

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

IV. Hva betyr CRPD for kommunen?

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Kommunen skal ivareta barns rettigheter

- Skal se hen til CRPD
- Legg til rette for tidlig medvirkning
- Samarbeide når nødvendig
- CRPD-vurderingene skal fremgå i kommunens dokumenter
- Brudd kan medføre erstatningsansvar

V. Oppsummering

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

CRPD og barn

- CRPD konkretiserer menneskerettighetene for barn med nedsatt funksjonsevne
- Menneskerettighetene skal føre til at barn med nedsatt funksjonsevne får utviklet sitt egenverd, evner og potensiale, og kan bli selvstendige deltakere og -bidragsytere i samfunnet
- Kommunen skal sørge for hensiktsmessige tiltak på sine ansvarsområder, som fjerner hindre og som faktisk fører like muligheter
- Brudd på rettighetene kan medføre erstatningsansvar

VI. Avslutning

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Hva nå?

- Regjeringen vil inkorporerer CRPD i menneskerettighetsloven
- Kultur- og likestillingsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Statsforvalteren vil invitere kommunale ledere til:

Regional CRPD-konferanse i Tønsberg, 27.11.25 kl. 11-16!

- Se CRPD-veileder, - e-læringskurs med mer på Bufdir.no
- Se Statsforvalterens forventningsbrev om CRPD-arbeidet

Lynn Kristin Wandaas
Sosial- og barnevernavdelingen
Lynn.wandaas@statsforvalteren.no
22 00 36 81

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Facebook [sfos.no](https://www.facebook.com/sfos.no)
Nettside [statsforvalteren.no/os](https://www.statsforvalteren.no/os)

Se vår CRPD-film:

<https://v.imgi.no/zpbep4k8bc>

Foto: Pixabay